

A nő szellemi munkája és a közönség.

Írta: *Szikra** (Gróf Teleki Sándorné.)

Épen itt, ebben a teremben történt. Gondolom, két évvel ezelőtt. A falakat gyönyörűséges képek borították. Jól esett a szemnek rájuk nézni. Csupa életöröm, csupa frissesség valamennyi.

Egy angol házaspár rögzítette meg ekként mind azt a színt, mind azt a meleget, s mind azt a rokonszenvet, mit a magyar föld népe iránt érzett. Meglátszott minden képen, hogy szeretettel van csinálva. Hogy az illető művész kedélyén áthullámozott minden hangulat, mely a magyar alföld nyarát jellemzi, és átszűrődött minden szín, mely a magyar felföld őszét oly zománcossá teszi s hogy ami mind ebből megmaradt, lerakódott, mint arany fővény a folyam medrének legmélyén, azt ők szerencsés művészkézzel a felszínre hozták s vászonra vetették.

A katalógus híven regisztrálta, hogy e képek közül melyiket festette a férj s melyiket az asszony s bár szép volt, kedves volt, intim volt valamennyi, mégis valahányszor egyik vagy másik jobban megragadta a figyelmet, biztosra vehettem, hogy azt a képet kettőjük közül az asszony festette: Mrs Mary Stokes.

Megvallom, örültem ennek. Jól esett látnom, hogy egy művész-házaspár versenyében, amelynél szeretet az előfutár és becsületes, egyenlő tudás a hajtóerő: mégis, az asszony szárnyalása a merészebb, egységesebb, céltudatosabb.

Ezzel a naiv kis feminista hiúsággal eltelve hagytam el a kiállítást, de kilépve, tekintetem az eddig figyelmen kívül hagyott plakátokon akadt meg. Hogyan? Jól látok-e? Lehetőséges volna, hogy egy kiállításon, amelyen egyforma arányban és egyforma jogosultsággal vesz részt két művészember, mégis csak az egyiknek – a férjnek – a neve ragyogjon, diadalmaskodjék ökölnyi piros betűkkel, a másiké – az asszonyé azonban, még csak petittal szedve se legyen azon a plakáton látható? . . .

Úgy éreztem, hogy ezt nem hagyhatom szó nélkül. Visszatértem tehát s elindultam keresésére valakinek, aki tudja e nagy talány miértjét. Az irodából egy úr közeledett, megszólítottam:

– Ugyan kérem, lenne szíves megmagyarázni, hogy ha a katalógus Mr. és Mrs Stokes műveiről ad felvilágosítást, s ha a Mrs Stokes képei jobbak is, számosabbak is a Mr. Stokes képeinél, akkor ott kint a plakátokon miért nincs az ő – az asszony – becsületes neve is feltüntetve?

* Szerzőnek a Nemzeti Szalonban a Képzőművésznők tárlatiban április 16-án tartott előadása.

S erre a titkár úr, teljes lelki meggyőződéssel szószerint ezt felelte: „Kénytelenek voltunk úgy cselekedni, mert ha az asszony nevét is kiírtuk volna, nem jönne be a publikum!”

Nem kétlem, hogy a titkár úr alapos lélektani tanulmányok árán jutott e meggyőződéshöz, s így feltétlen igaza van! Hiszen, fájdalom, tudjuk mindannyian, hogy a közönség egész más szemmel néz minden művészi alkotást, mikor arról értesül, hogy azt „csak asszony” festette, véste, vagy írta. És ha még csupán más szemmel nézné! . . . De, vagy egyáltalán nem is nézi, vagy ami ennél is kegyetlenebb, – valljuk meg – rossz szemmel nézi . . .

Gondolják csak, kérem! A közönség, – Ezerszemű Cézár Ó Felsége! – mind az ezer szemével gáncsolólag, kicsinylőleg, tiltólag néz mindenre, amit asszony az alkotó művészetek terén létrehoz.

S mind ezt miért? Mert a nagy átlag egyáltalán nem helyesli, ha asszony olyasmit „alkot”, ami *fej munkának eredménye*, s így csak következetes, ha minden ilyen alkotást eleve: *selejtesnek* minősít.

Ez az kérem! Ez nehezíti meg annyira a nő megélhetését, fejlődését, hogy nemzedékről-nemzedékre száll az a tudat, még hozzá legtöbbszörre nem is kifejezett formában, hanem csupán mint Ösztönné vált előítélet, hogy az asszonyi munka *selejtes*.

Nem is hiszik, hogy ez mennyire általánosító vélemény. És hiába festették a Rosa Bonheureök, a Mme Vigée Lebrunok az Angelica Kaufmannok, hiába irt Mme de Staël, George Sand, George Eliot és még annyi-annyi más, hiába uralkodtak Erzsébetek, Viktóriák és Mária Teréziák és hiába haltak elveikért, eszményeikért hősiessé halállal a francia nők ezrei, a nőről táplált közlemény „világrecordját” egy vonallal sem javították fel, sem ők, sem azok a többiek, akiknek ma már a nevét se tudjuk. Pedig, hogy éltek, hogy szenvedtek, dolgoztak, alkottak, vigasztaltak és példát mutattak az önfeláldozásban, ezt bizonyítja az idealizmusnak ma is égő Vesta-lángja, melyet csak ők, a kiváló asszonyok gyújtottak és gyújthattak fel és tartanak égve ma is; mint ahogy ápolták az elmúlt évezredekben, s mint ahogy ápolni fogják jövő évezreddekig, bármint bányák is velők a férj, vagy apa, vagy közvélemény. Nem is ezen fordul meg a kérdés, de azon, hogy mint mondtam, az asszony munkáját selejtesnek tartják világszerte. Szokás, kényelemszeretet, önérdek és még számtalan más tényező játszik össze, hogy ez a vélemény semmit se veszítsen erejéből. S valahányszor a tények mást bizonyítanak, mint ahogy oly gyakran mást is bizonyítanak, akkor egyszerűen azzal a közhellyel térnek ki a beismerés elől,

hogy: „Oh, ez csak kivétel és kivételek erősítik meg a szabályt. . . .

Hát kérem, ez se nem igaz, se nem igazság! . . .

És épen oly kevéssé van igaza annak a férjnek, aki a feleségére „csak” a tyúkólat bízza, de a fácánost már jobbnak látja, ha maga kezeli, mint annak a gyárosnak, aki egyenlő munkáért asszonynak egy harmaddal, – ha nem felével – kevesebb munkabért fizet, mint férfi munkásának. . .

Mert így megy ez végig. A foglalkozások, munkabeosztások, mindég és mindenütt, hallgatagon bevett szokásai, hogy asszonymunkát selejtesnek minősítenek, nem ám azért, mert olyannak tudják, hanem azért, hogy e szerint renumeráltassék. S viszont, mert az asszony kevesebb fizetéssel is beéri, ezzel úgyszólván, ő maga is beösméri azt, hogy az ő munkája nem ér annyit – még ha olyan is, még ha jobb is – mint a férjéé. S talán azt hiszi valaki, hogy ezért a szerénységért az a férj többre becsüli a feleségét? . . . Oh dehogy. Sőt ellenkezőleg; az történik, hogy önkénytelenül, ösztönszerűleg azonosítja őt kevesebbre értékelt munkájával, s kettőjük között mindig magát, a jobban fizetett munkást fogja az értékesebbnek tudni, s e szerint bánik az asszonyával. S ahogy kihat a nem egyenlőn értékelt egyenlő munka elbírálása a munkás házaspár egymás közötti viszonyára, épen úgy kihat az, bármilyen társadalmi osztálybeli házaspárok egymás közötti viszonyára is.

Lent és fent, mindig és mindenütt azt látjuk, hogy az asszonyt mint embert kevesebbre értékelik, mint a férfit. Miért? Mert munkáját is kevesebbre értékelik. Ami ismét főként onnan ered, hogy az állam nem ösméri őt el egyenlő értékű honpolgárnak, hiszen csak adót vesz rajta és – ha úgy fordul – büntetéssel sújtja, de a legfőbb honpolgári jogokat, amilyen az önrendelkezés és a törvényhozás, megtagadja tőle.

Évezredek óta volt ez így, míg végre mindenki elhitte, hogy ez nem is lehet másképen. Pedig lehet, csak akarni kell, nagyon kell akarni és nagyon sokaknak kell nagyon akarni! Akkor megváltozik minden. Az asszony egyenlő értékű munkáért egyenlő értéket is fog kapni s ezzel egyszerre eltűnik a köztudatból az az odakövesedett felfogás, ami azt tartja, hogy az asszonyi munka selejtes. (Ami viszont hallgatagon azt a sérelmes érzést kelti a férfiakban, hogy az asszony maga is selejtes.)

Igen. Ez ellen kell küzdenünk teljes erőnkben! Küzdenünk kell olyképen, hogy minden munkánkhoz, és legyen az művészi, vagy tudományos, de mindhez és mindig lelkünk legszentebb meggyőződését adjuk! . . . és küzdenünk kell olyképen is, hogy szólási jogot vívjunk ki magunknak ott, ahol a törvényt

a mi életünkre is beható, fontos, döntő, teljhatalmú törvényeket alkotják! . . . Mert hogy érthessünk el nemes célokat? Hogy remélhessük azt, hogy az emberiség nagyobb felét – az asszonyt – a férfival egyenlő értékű emberi lénynek tekintsék, ha *törvénybe iktatva* azt olvassuk, hogy mi magyar asszonyok, jogilag még ma is a kiskorúkkal, az elzüllött gazemberekkel, a hülyékkel és az örültekkel vagyunk egysorba helyezve. Hogy legyünk tekintélye az anyának fia előtt? Hogy járhasson a feleség emelt fővel a férje mellett, amíg ez a bélyeg, a felelősségnélküliség, az értelmetlenség és az értéktelenség bélyege az asszonyra van sütve?

Végezetül egy fogalomzavart szabadjon figyelmükbe ajánlani. Gyakran halljuk a csúfolkodó vádat, hogy a nők választójogáért küzdők a nőt a férfival mindenképen egyformának kívánják tenni . . . Hát kérem ez egyszerűen badar beszéd! . . . Hála Istennek nyelvünk olyan gazdag, hogy aki tudja, az egész világosan ki is fejezheti benne gondolatát. A nők választójogáért küzdők tehát itt nálunk épen úgy, mint az egész művelt világban, nem *egyformaságra* vágynak, hanem *egyenlőségre* és ez tudtommal nagy különbség. „Equality but no similarity” mondhatnók angolul. Lord Haidane, akitől nem régen azt kérdezte valaki, hogy hogyan határozná meg a parlamentbe jutó nők munkakörét, nevetve felelte: „Én? Sehogy. Rábízom a természetre!”... Ennél bölcsőbbet nehéz lenne kitalálni, mert az teljesen fedi a kérdést. Bizonyosság reá mindazon országok parlamentje, amelyben már asszony-képviselők ülnek. Épen a múltkor volt alkalmunk Ursin úrnak, a finn képviselőház elnökének beszédét hallani, amelyben kifejtette, hogy náluk, úgyszintén Norvégiában, a törvényhozó asszonyok minden tevékenységüket és befolyásukat a jótékonyosság, kultúra és erkölcsemelési kérdéseinél vetik latba. Szórói-szóra ez a tapasztalat kristályosodott ki Ausztrália és Új-Seeland parlamentjeiben is. Tehát az így önkénytelenül – minden kényszer nélkül – beállt munkafelosztás bizonyítja, hogy asszony nem akar, de még csak nem is gondol arra, hogy a férfival egyforma lehessen . . . Hanem, asszony férfival egyenlő . . . ezt már igen! Mert emberek vagyunk mindannyian.

Egyenlőség és nem egyformaság! Van-e ennél világosabb, lelkesítőbb fogalom? . . . Ezt megértheti mindenki, de aki át is érti, az megérdemli, akár nő, akár férfi, hogy ne a selejtsek, hanem a léghétekesebbek közé sorozzák. Mert egyenlőség a szellemi arisztokrácia nagy köztársaságának a jelmondata, amelynek természetéből folyik az, hogy kizár minden egyformaságot.